

Myfyrdodau ar gyfer Suliau'r Adfent

'Nac ofnwch'

Ei greu yn ail-greu'r ddaear gron, – a'i eni
Yn ddadeni dynion
O'r newydd; ailsaernio'n
Holl fyd drwy'r ennyd hon.

Alan Llwyd

- **Carol:** 'Clywch lu'r nef yn seinio'n un' (*Caneuon Ffydd*, 452)
- **Darlleniad:** Luc 10:1–10
- **Myfyrdod**

Ystyriwch mewn difrif calon pa mor rhyfeddol oedd y cyhoeddiad fod Crist wedi ei eni. Nid Cesar gafodd y neges, na Herod Fawr, na'r Sanhedrin; y bugeiliaid glywodd gyntaf! At ddynion syml, dirodres, garw eu gwedd a chaled eu byd y daeth y llu nefol â'u neges anhygoel.

Dyna sefyll ar drothwy hanes go iawn. Byth er hynny y mae pob dogfen a phob dyddiad wedi eu hangori wrth ddydd geni'r Iesu. Rydych chi un ai CC neu OC – Cyn Crist neu Oed Crist, yr hen ymadrodd Anno Domini – 'ym mlwyddyn yr Arglwydd'. Ond beth ddywedodd yr angylion wrthym mewn gwirionedd ar y noson ryfeddol honno?

Wel, roedd yna wedd gyffredinol i'r datganiad: 'Yna dywedodd yr angel wrthynt, "Peidiwch ag ofni, oherwydd wele, yr wyf yn cyhoeddi i chwi y newydd da am lawenydd mawr a ddaw i'r holl bobl.'" (Luc 2:10) Hynny yw, ffydd i bawb o bob oes yw Cristnogaeth. Ganed Iesu yn waredwr i'r byd. Felly y deallodd Iesu beth oedd ei rôl yn ein plith. Felly y bu i Paul egluro rôl Iesu yn y byd. Ac am hynny yn union y pregethodd y cenhadon cyntaf amdano.

Gallwn ddadlau mai apêl gyfyngedig sydd gan rai o grefyddau mawr y byd ledled y ddaear, ond mae gan Iesu ddilynwyr ar bob cyfandir. Rydym yn rhan o un teulu

mawr – yn deulu Duw drwy'r ddaear faith. Cafodd y cyfan ei wreiddio mewn amser a lle ac ar dyddiad arbennig. Nid myth mohono na chwedl Iddewig. Fe ddigwyddodd – fe ddaeth y Crist: "ganwyd i chwi heddiw yn nhref Dafydd, Waredwr, yr hwn yw'r Meseia, yr Arglwydd" (Luc 2:11). Mewn man a lle y ganwyd Iesu – yn ninas Dafydd: "Ganwyd i chwi heddiw ... Waredwr!" Dywed Mathew amdano, "a gelwi ef Iesu, am mai ef a wareda ei bobl oddi wrth eu pechodau" (Mathew 1:21). Daeth Iesu i gyflawni gwaith a gweinidogaeth arbennig – ac roedd ar frys rywsut, fel petai'n gwybod na fyddai ganddo lawer o amser i gyflawni'r dasg a osodwyd iddo.

Ac yna, roedd gwedd broffwydol i gyhoeddiad yr angel: "Oherwydd wele, yr wyf yn cyhoeddi i chwi y newydd da am lawenydd mawr a ddaw i'r holl bobl: ganwyd i chwi heddiw yn nhref Dafydd, Waredwr, yr hwn yw'r Meseia, yr Arglwydd" (Luc 2:10–11).

Dyna newyddion da o lawenydd mawr yn wir! Tebyg yw fod pob un o'r bugeiliaid wedi deall y neges yn burion. Ac mae'n annhebyg y byddai unrhyw Iddew unionged oedd wedi'i drwytho yn hen hen hanes ei gyndeidiau wedi camddeall arwyddocâd y neges ychwaith: "yr hwn yw'r Meseia, yr Arglwydd". Dyma'r cyhoeddiad llawen fod y Meseia hirddisgwyliedig, y brenin o linach Dafydd frenin, wedi ei eni o'r diwedd.

Dyma obaith – dyma wireddu addewid; dyma gyflawni'r broffwydoliaeth o gyfnod Eiseia a Micha. Dyna'r union beth oedd wedi cynnal hen genedl yr Iddewon wrth iddi wynebu saith deg mlynedd o gaethglud cyn cael dychwelyd adref. Dyma'r addewid oedd wedi eu cadw drwy holl gyfnod gormes y Groegiaid. Dyma'r

addewid a'u cadwodd yn nydd Iesu pan oedd sawdl Rhufain yn gwasgu'n drwm arnynt. Cyhoeddodd yr angel i bawb a glywai, "Heddiw yw dydd yr Arglwydd. Crist yr Arglwydd gafodd ei eni." Onid oedd y proffwydi wedi addo hyn? Onid oedd Duw wedi cadw ei addewid drwy ei broffwydi?

Gwrth y'r holl beth i mi yw fod y cyfan wedi'i addo i mi, fel ag i chithau hefyd. Nid rhywbeth preifat, ecscliwsif mohono. 'Dewch inni atgoffa ein hunain o'r geiriau cwbl unigryw ac arwyddocaol yma: "Ganwyd i chwi heddiw yn nhref Dafydd, Waredwr, yr hwn yw'r Meseia, yr Arglwydd" neu fel y mae testun 'Beibl William Morgan' yn ei osod: "Canys ganwyd i chwi heddiw Geidwad yn ninas Dafydd, yr hwn yw Crist yr Arglwydd."

Ydych chi'n clywed y neges? Mae'r angel yn siarad gyda chi!

- **Gweddi** (*Amser i Dduw*, gol. Elfed ap Nefydd Roberts, t. 198)

Croeso a chlod i ti, Iesu, Fab Duw, am i ti ddatguddio i ni gariad y Tad.

Croeso a chlod i ti, Iesu, Fab y Dyn, am i ti gymryd arnat ein cnawd a'n natur ddynol ni.

Croeso a chlod i ti, Iesu, Gynghorwr rhyfeddol, am iti ein harwain o dywyllwch i oleuni.

Croeso a chlod i ti, Iesu, Dad tragwyddoldeb, am i ti ein dwyn i mewn i deulu Duw.

Croeso a chlod i ti, Iesu, Dywysog Tangnefedd, am i ti sefydlu teyrnas tangnefedd yn ein plith.

Croeso, clod ac addoliad i ti, Iesu ein Gwaredwr a'n Harglwydd. Amen.

Jim Clarke

Gweddi ar gyfer Nadolig 2024

**Oddi wrth Cynnal, y gwasanaeth cwnsela ar gyfer Clerigion,
Gweinidogion yr Efengyl, gweithwyr Cristnogol a'u teuluoedd**

O dawel ddinas Bethlehem -

dyna ddywed y garol, gan gyflwyno darlun o ardal ddigynnwrf a hudolus.

On tybed pa mor dawel oedd ardal Bethlehem mewn gwirionedd adeg geni'r Iesu?

Oni fyddai problemau'r byd cyfoes i'w gweld yno hefyd?

Pobl ydy pobl ym mhob oes, yntê.

Gallwn ddychmygu y byddai yno aelwydydd gyda phobl yn dioddef o salwch corfforol neu feddyliol a hynny'n peri poen a phryder.

Aelwydydd lle byddai trais yn y cartref yn arwain at ddagrau, ofn a chleisiau.

Fel heddiw byddai rhai o ardal Bethlehem yn wynebu gwewyr ac efallai'n gweiddi'n uchel mewn anobaith am nad oedd modd iddynt ddianc rhag rhyw broblem bersonol, ac amgylchiadau caethiwus bywyd.

Fyddai Bethlehem ddim yn dawel gyda thraed milwyr yn cerdded y strydoedd fwy nag y mae strydoedd Wcráin, Israel, Gaza a sawl man arall yn y byd heddiw, a'r plant yn eu cartrefi yn ofni yfory.

Byddai sawl stumog yn rwmban oherwydd diffyg bywyd.

A rhai'n oer oherwydd diffyg dillad a chysgod.

O dawel ddinas Bethlehem.....daeth seren newydd dlos i wenu uwch dy ben.

Dyma seren oedd yn arwydd o obaith newydd,

Dyma'r goleuni addawyd ers canrifoedd trwy'r proffwydi

Goleuni'r Duwdod ei hun yn dod mewn baban eiddil gwan, ond gyda nerth Duw yn ei ddwylo.

Y Goleuni sydd ar gael heddiw i gynorthwyo cleifion, dioddefwyr trais, yr anghenus, y pryderus, yr anobeithiol, y rhai mewn sefyllfaoedd o wrthdaro ac angen.

Y Nadolig hwn, Arglwydd, gweddiwn dros waith yr eglwysi wrth iddynt geisio dod â goleuni'r Iesu at rai sydd ddim ond yn gweld tywyllwch. Gad i ni fod fel y sêr bach oedd ochr yn ochr â'r seren fawr yn gwneud eu rhan i oleuo ardal Bethlehem.

Gweddiwn dros waith Cynnal a'r Stafell Fyw, gan ddiolch am y rhai sydd wedi profi rhyddid oddi wrth ddibyniaeth o bob math yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, a'r rhai sy'n cynghori pobl yn eu caethiwed

Gweddiwn dros y miloedd ar filoedd sy'n byw yng nghanol neu daflad carreg o drais a marwolaeth.

Gweddiwn dros bob unigolyn sydd eto heb brofi llewyrch Goleuni'r Byd yn eu bywyd a themlo'r cyfle newydd ddaw yn sgil hynny. – y gobaith byw i ddynol ryw.

Clyw ein gweddi y Nadolig hwn,

yn enw Iesu ein Gwaredwr,

Amen

O Gefn Gwlad

Beth yw'r Nadolig?

Rai blynyddoedd yn ôl mewn ysgol Sul gofynnwyd i dri o blant ddarlunio'r hyn olygai'r Nadolig iddyn nhw, a dweud pam.

Tynnodd un ferch lun ohoni ei hun yn chwythu bybls sebon i'r awyr gydag anrheg a dderbyniodd gan rywun. Mae'r bybls, meddai hi, yn lliwgar ac yn hwyl i'w chwythu – fel y mae'r Nadolig yn llawn lliw: ar goeden, yn y ffenestri, yn yr holl addurniadau. Mae gweld yr holl liw a'r holl olau yn fy ngwneud yn hapus. Ond wedyn, yn sydyn reit, daw'r tynnu i lawr a'r diffodd. Mae'r cyfan drosodd a ninnau'n wynebu ddyddiau tywyll mis Ionawr. Ydyn, mae'r bybls yn lliwgar ond dydyn nhw ddim yn para. Maen nhw'n byrstio ac yn diflannu fel y mae'r Nadolig llawn lliw a golau yn diflannu.

Tynnodd un bachgen, mab ffarm, lun o dractor. Dyma oeddwn i wedi gofyn amdano y Dolig yma, meddai. Ac nid rhyw hen dractor plastig, da i ddim, fydd wedi malu mewn deuddydd ond un mawr, cadarn, solet, un y mae yna lyw iddo yn troi'r olwynion blaen. Mi fydd o'n

ddrud, dwi'n gwybod, ond mae gan Siôn Corn ddigon o bres, o'nd oes? Ie, un efo batri ynddo, i wneud iddo fynd ohono'i hun. Mae'n siŵr y gwnaiff y batri ddarfod yn y diwedd, ac mi wna innau flino arno, yn enwedig gan fod yna dractor go iawn allan ar y buarth. Ac mi fydda i'n gallu dreifio hwnnw pan fydda i beth yn hŷn.

Tynnodd merch arall lun babi. Dyma anrheg orau tŷ ni eleni, meddai. Babi bach, brawd bach i mi. Roedden ni fel teulu wedi gobeithio y câi ei eni ddydd Nadolig, ond mi landiodd wythnos ynghynt. Na, does dim llawer o lewyrch ar y goeden eleni, a dim anrhegion arbennig chwaith, dim cinio ofnadwy o sbesial. Edrych ymlaen at ddyfodiad y babi oedd disgwyl yn ein tŷ ni. A phan ddaeth, wel, y fo ydi popeth. Dwi ddim yn meindio nad ydi pethe yr un fath ag arfer, gan mod i'n cael tendio ar Mam a nyrsio fy mrawd bach, ac mae o'n werth y byd.

Tri darlun o'r Nadolig gan dri phlentyn. Pa un yw'r darlun gorau, y darlun cywir o'r gwir Nadolig, tybed? Dyna'r cwestiwn ofynnwyd ar ôl i'r lluniau gael eu cyflwyno. Mae'r ateb yn amlwg, yn tydi? Gwir fod hwyl a lliw a llawenydd

yn narlun y plentyn cyntaf o'r chwythu bybls. Ond byrstio wnaeth y bybls yn y diwedd. Pethau darfodedig oedden nhw, yn para fawr ddim. Roedd y tractor yn para'n hwy, am rai dyddiau, mae'n siŵr, ac roedd o'n fwy cadarn ac arhosol na bybls. Fodd bynnag, dod i ddiwedd ei oes wnâi'r batri yn y diwedd, a pham boddra'n prynu un newydd gan fod yna dractor go iawn ar y buarth, llawer mwy cyffrous na'r tegan.

Ond newidiodd bywyd y ferch gafodd frawd bach yn llwyr. Fe newidiodd y Nadolig iddi, ac fe newidiodd bywyd yn gyfan gwbl i'r teulu. Bellach roedd popeth yn y cartref yn troi o gwmpas yr un bychan – ei anghenion o, ei ddatblygiad o, y rheini oedd bwysicaf. Ie, dyna'r darlun cywir o'r Nadolig, onid e?

Nid fel rhywbeth lliwgar, darfodedig, y daeth Crist i'r byd, nid fel symbol dros dro o'r peth iawn chwaith, ond yn faban i newid ffocws pawb o'i gwmpas, a newid eu bywydau yn llwyr. A dyna wna Crist heddiw i bawb sy'n ei dderbyn fel anrheg pwysicaf pob Nadolig.

Elfyn Pritchard

John Ambrose Lloyd (1815–74)

Wrth i'r Nadolig nesáu, ymhlith y carolau a genir, yn sicr, fydd y garol 'Wele cawsom, y Meseia' a hynny ar y dôn 'Wyddgrug', John Ambrose Lloyd. Cofir 150 o flynyddoedd ei farwolaeth eleni, ond pwy sy'n cofio ac yn nodi marwolaeth un o gyfansoddwyr allweddol Caniadaeth y Cysegr yng Nghymru?

Yn ystod y gwanwyn dwytha', fe berfformiodd un o fy nghorau, Côr Cymysg Dyffryn Conwy, 'Gweddi Habacuc' o waith J. Ambrose Lloyd, sef y cantawd gyntaf yn y Gymraeg, a hynny yng Nghapel y Traeth, Cricieth. Cafodd y cyfanwaith dderbyniad gwresog gan bobl Eifionydd. Prin bellach yw'r cyfle i glywed darnau o'r fath, ond eto mae'n rhaid inni ddal ati i ddyrchafu cerddoriaeth safonol er clod i Dduw, ac un a wnaeth hynny gyda brwdfrydedd oedd John Ambrose Lloyd.

Ceir pymtheg o'i donau yn *Caneuon Ffydd* – rhai sydd bellach yn diflannu o'n repertoire, megis 'Mary', 'Narberth', 'Cromer', ac ambell dôn diddychymygydd

ei chynghanedd – yn enwedig os ydych chi'n alto! – megis 'Bridport' neu 'Alun'. Ond ceir ambell dôn wych ganddo, megis 'Wynnstay' a 'Henryd', a fy ffefryn i – 'Whitford'. Hoff dôn y Dr Joseph Parry oedd 'Eifionydd.' A beth am "Hallelujah Chorus y Cymry", chwedl Joseph Parry, sef 'Teyrnasoedd y Ddaear'?

Pan o'n i'n fyfyrwr blwyddyn gyntaf yng Ngholeg Prifysgol Cymru, Aberystwyth, chwaraeodd yr Athro Gareth Williams record o 'Teyrnasoedd y Ddaear' i 40 ohonom yn ei ddarlith gan ofyn pwy oedd yn adnabod y darn. Codais i a Gethin Rhys, Porth-y-rhyd, ein llaw; roedd Gareth Williams wedi dotio! Oblegid yn y tair blynedd blaenorol, doedd neb yn ei ddarlith wedi clywed am 'Teyrnasoedd y Ddaear'. (Roeddwn yn digwydd adnabod y recordiad, sef Cymdeithas Gorawl Caernarfon o dan arweiniad Dilys Wynne Williams, ond doeddwn i ddim yn hoffi dangos fy hun, yr 'anorac' ag ydw i!) Cyhoeddodd Ambrose Lloyd *Casgliad o Donau* yn 1843, gan gynnwys 27 o'i donau, ac yn 1870 *Aberth Moliand*, gyda

dwy dôn yn unig o'i waith yn y gyfrol, sef 'Wyddgrug' ac 'Eifionydd'.

Credaf ei bod hi'n bwysig felly nodi a dathlu cyfraniad John Ambrose Lloyd eleni, y cyfansoddwr o'r Wyddgrug a fu'n byw yn Lerpwl, Conwy, Caer a'r Rhyl. Ef fu'n gyfrifol am y dadeni yng ngherddoriaeth y cysegr yn ail hanner y bedwaredd ganrif ar bymtheg.

'Canmolwn yn awr ein gwŷr enwog ... hwy a geisiant allan felystra cerdd.'

Trystan Lewis

Blwyddyn gron o gofio yn y Glyn – canmlwyddiant geni Islwyn Ffowc Elis

Bu tipyn o fwrlwm yn Nyffryn Ceiriog dros y flwyddyn ddiwethaf. Tua diwedd 2023 cytunodd aelodau pwyllgor Neuadd Goffa Ceiriog i gynnal cyfres o ddigwyddiadau i goffáu canmlwyddiant geni un o feibion galluocaf y dyffryn ac un o gewri llenyddol y genedl, sef Islwyn Ffowc Elis.

Yn gyntaf, ym mis Mawrth, cynhaliwyd noson o adloniant brethyn cartref. Dewiswyd detholiadau o waith Islwyn gan Elin Llwyd Morgan, a daeth naw o bobl leol i'r llwyfan i'w cyflwyno. Hefyd, clywsom rai o'i ganeuon mwyaf adnabyddus a ddewiswyd gan Bethan Jones, arweinydd y côr merched lleol, Llesiau Ceiriog. Ym mis Ebrill, daeth awdurdod ar fywyd Islwyn, sef Rheinallt Llwyd, atom i roi darlith hynod ddiddorol ac addysgiadol ar fywyd a gyrfa yr awdur, gan gynnwys nifer helaeth o luniau du a gwyn yn olrhain ei hanes o'r crud i'r bedd.

Trefnwyd taith gerdded ym mis Mehefin, o ganol pentre Glyn Ceiriog, heibio'i gartref cyntaf, Rhos y Coed, ac ymlaen i'w ail gartref, fferm Aberwiel, ac Ysgol Nantyr, lle cafodd ei addysg fel plentyn ifanc. Caewyd yr ysgol ym 1959 a Chapel Saron yn lled ddiweddar yn 2016. Yn disgwyl am y cerddwyr wrth yr hen fynedfa i'r ysgol ar ddiwrnod y daith yr oedd Llinos Kilfoil (cyn-ddisgybl), a'i chasgliad hynod ddiddorol o hen luniau.

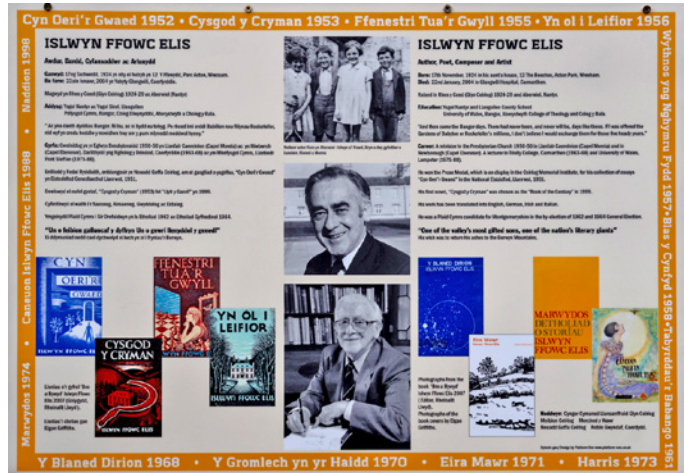
Ym mis Gorffennaf, dadorchuddiwyd bwrdd gwybodaeth yng nghanol y pentre gan Siân Lewis, merch Islwyn, a Geraint, ei gŵr. Cafwyd nifer o ddarlenniadau byr ac unawd gan Natalie Roberts, cyn i bawb ymgynnull yn y Neuadd Goffa i fwynhau paned, cacen a sgwrs.

Ym mis Hydref, cafwyd cyfle i wylio DVD o'r cyngerdd 'Cofio Islwyn' (2005) a recordiwyd gan Arwyn Jones, Hengoed. Wedyn, i goroni'r cyfan ym mis Tachwedd, bum diwrnod ar ôl beth fyddai wedi bod yn ben-blwydd Islwyn (sef 17 Tachwedd), cynhaliwyd cinio yn y Forwydden, Llwyn-mawr. Yn dilyn pryd bwyd blasus, cafwyd adloniant ardderchog gan Sioned Webb ac Arfon Gwilym. Siaradodd Sioned o'r galon am ei hatgofion o Islwyn o ddyddiau ei phlentyndod a'i harddegau, a chanodd Arfon dair o'i ganeuon mwyaf poblogaidd: 'Fy Llong Fach Arian i', 'Dashenka' a 'Tyrd i'r Mynydd'. Noson fendigedig a diweddglu perffaith i'r canmlwyddiant.

Fel hyn y bu i Rheinallt Llwyd grynhoi ei gyfraniad yn ei ddarlith 'Cipolwg ar Fywyd a Gyrfa Islwyn Ffowc Elis':

Daeth hogyn a fagwyd ar fferm yng nghwm Nantyr yn Nyffryn Ceiriog yn un o ffigurau cyhoeddus amlyca'r Gymru Gymraeg yn ystod ail hanner yr ugeinfed ganrif. Ac fe ddaeth i amlygrwydd mewn sawl maes – fel gweinidog a heddychwyr, fel llenor creadigol, fel golygydd a beirniad, fel darlledwr a lluniwr sgriptiau radio a dramâu teledu, ac fel ymgyrchydd gwleidyddol – a nodi'r prif feysydd. Roedd o hefyd yn arlunydd dawnus ac yn gerddor galluog. Ond er ei fod o'n ffigwr cyhoeddus, roedd o, ar yr un pryd, yn ŵr preifat iawn, yn ŵr swil, gwylaidd, diymhongar a hynaws a sensitif – yn wir, yn casáu'r cyhoeddus.

Graham Edwards
Glyn Ceiriog

Y bwrdd gwybodaeth ym mhentre Glyn Ceiriog

Swyddog Polisi Cytûn:
Eglwysi ynghyd yng Nghymru

21 awr yr wythnos
£24,457

Oes gennych ddiddordeb a phrofiad ym maes polisi yng Nghymru? Oes gennych angerdd dros gefnogi tystiolaeth yr Eglwys?

Mae Cytûn: Eglwysi ynghyd yng Nghymru yn awyddus i benodi Swyddog Polisi.

Pwrpas y swydd yw hybu gwaith yr eglwysi trwy sicrhau cyfathrebu cyson ac amserol rhwng yr eglwysi â Llywodraeth, Senedd a chyrrff cyhoeddus Cymru, a chynorthwyo eglwysi a mudiadau Cristnogol i gymryd rhan lawn yn y maes cyhoeddus yng Nghymru.

Am ragor o wybodaeth, gan gynnwys swydd ddisgrifiad llawn, ebostiwch: post@cytun.cymru

Dyddiad cau: 5pm 17 Ionawr 2025

Gobaith y Nadolig yn Henaduriaeth y De-ddwyrain

Lloches i'r digartref

Hoffwn wybod eu henwau. Pwy oedden nhw? Beth oedd eu stori? Oedden nhw'n hen neu'n ifanc? Oedd ganddyn nhw blant eu hunain? Pwy bynnag oedden nhw a beth bynnag oedd hanes eu bywyd, pan welson nhw sefyllfa Mair a Joseff, roedden nhw'n teimlo'n gryf bod yn rhaid iddyn nhw wneud rhywbeth. Allen nhw ddim caniatáu i fenyw feichiog gysgu ar y stryd y noson honno, er bod eu tafarn yn orlawn. Ac felly, gydag ychydig o feddwl a dychymyg a llawer o waith caled, fe wnaethon nhw baratoi eu stabl mor gyflym ag y gallent i'w gwneud yn barod i dderbyn Joseff a'i wraig ifanc.

Dinas Casnewydd yw prifddinas digartrefedd Cymru. Heddiw, mae dros 1,300 o deuluoedd heb gartref, ac fel arfer byddai tua 20 o bobl yn cysgu allan ar strydoedd canol y ddinas y gaeaf hwn. Dyna pam, pan gysylltodd Cyngor Dinas Casnewydd â ni er mwyn chwilio am gymorth i ddarparu lloches gynnes i bobl sy'n cysgu ar y stryd y gaeaf hwn, roedd yn rhaid i ni wneud rhywbeth.

Taith fer sydd yna ar droed o ganol dinas Casnewydd i Eglwys Bresbyteraidd Stryd Havelock. Roedd yr adeilad yn wag ar ôl i'r addolwyr adael yr eglwys am y tro olaf fis Medi eleni, a gyda'i lawr isaf helaeth a'r gegin gyfagos, roedd yn ymddangos fel y lle delfrydol i'w gynnig i'r Cyngor.

Ac felly, ar 11 Tachwedd, ar ôl gwneud rhai gwelliannau angenrheidiol, dechreuodd y Cyngor wahodd yr holl bobl oedd yn cysgu ar y stryd yng Nghasnewydd i ddod i gael cynhesrwydd a lloches yno. Mae'r drysau'n agor am 7pm a gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y lle'n ddiogel i'r holl westeion. Yn y bore mae Byddin yr Iachawdwriaeth yn cyrraedd gyda brecwast, fel bod gan y gwesteion rywffaint o danwydd y tu mewn iddynt i frwydro yn erbyn oerfel y dydd.

Ychydig iawn rydym ni'n ei gyfrannu tuag at y prosiect yma, ond rydym yn gweithio gyda Chyngor Dinas Casnewydd, Byddin yr Iachawdwriaeth, y Royal Foundation, Cymorth i Fenywod a phartneriaid eraill i archwilio'r posibilrwydd o ddefnyddio gweddill yr adeilad er budd nid yn unig y rhai sy'n cysgu ar y stryd ond teuluoedd digartref hefyd.

Mae ein cynlluniau'n cynnwys canolfan galw heibio, sesiynau cwnsela gan ein seicotherapydd ein hunain, Karen Haywood, a chynghorwyr eraill o fudiad Cymorth i Fenywod, cymorth i ddod o hyd i lety parhaol, dillad trwy Gobaith Clothing ac, wrth gwrs, cyfleoedd addoli. Ein nod yw rhoi terfyn ar gysgu allan yn y gaeaf yng Nghasnewydd ac wrth wneud hynny roi gobaith i'r digartref.

Wrth greu lle i'r Mair feichiog, efallai fod perchnogion y dafarn honno'n credu eu bod yn rhoi gobaith iddi hi a Joseff am un noson yn unig, gobaith am le diogel a glân i Mair roi genedigaeth i'w phlentyn cyntaf. Mewn gwirionedd, daeth y stabl honno yn fan geni gobaith i'r byd i gyd. Ein gweddi yw y gallwn chwarae rhan fechan drwy roi nid yn unig lletygarwch, ond hefyd oibaith i'n gwesteion yn Stryd Havelock.

Dillad Gobaith

Roedd argoel o'r dyfodol yn y stabl honno ym Methlehem. Golygfa gyntefig iawn oedd hi: rhywle a fwriadwyd ar gyfer

anifeiliaid yn troi'n ystafell wely dros dro. Mae'n siŵr fod y tafarnwyr a Joseff wedi gweithio'n galed iawn i'w gwneud mor gyfforddus â phosibl i Mair, ond ni ellid bod wedi disgwyl iddyn nhw gael gwared ar holl olion ei gwir bwrpas fel siêd wartheg. Ac felly, yn y lleoliad gwylaidd hwn, un oedd yn amlygu bregusrwydd a thlodi, y ganwyd Brenin y Gogoniant.

Fodd bynnag, nid damweiniol oedd amgylchiadau geni Iesu. Fel brenin, daeth i 'bregethu'r newydd da i dlodion' a 'rhyddid i garcharorion' (Luc 4:18). Ar un ystyr, felly, mae'r stabl honno'n dweud wrthym pa fath o frenin sydd wedi'i eni i ni. Mae'n frenin i'r rhai sy'n cael eu sathru ac i'r rhai bregus; mae ganddo angerdd dros bobl sy'n dioddef o dlodi. Mae ef 'yn codi'r gwan o'r llwch ... i'w gosod gyda phendefigion' (Salm 113:7,8).

Mae Gobaith Clothing i fod i ddechrau gweithredu ym mis Ionawr 2025 o gapel Bethel, Beaufort ym Mlaenau Gwent. Gweinidogaeth ydyw a sefydlwyd gan Henaduriaeth De-ddwyrain Cymru trwy waith caled ei rheolwr, Linda Boyce, a llawer o wirfoddolwyr. Ei nod yw dod â gobaith i'r rhai sy'n dioddef o dlodi yn ein rhanbarth drwy gynnig dillad o ansawdd rhagorol iddynt, rhywle lle cânt eu gweld, eu clywed a'u parchu, a chymuned lle cânt eu hanrhydeddu fel rhai sydd â delw Duw arnynt. Ein bwriad, fel y gwelwch, yw y bydd y dillad a roddwn nid yn unig yn cadw'r rhai sy'n eu gwisgo yn gynnes, ond hefyd yn cyfleu rhywfaint o'r gobaith na all neb ond Crist ei gynnig.

Mae Blaenau Gwent yn un o ranbarthau tlotaf Gorllewin Ewrop, a gobeithiwn y bydd Gobaith Clothing yn un ffordd o leddfu symptomau tlodi llawer o aelwydydd. Yn anffodus, mae nifer o ardaloedd o fewn yr Henaduriaeth lle ceir amddifadedd mawr, ac felly ein nod yw ehangu'r gwaith hwn i'r mannau hynny lle mae'r argyfwng tlodi ar ei fwyaf dwys, gan gynnwys Casnewydd a Rhondda Cynon Taf.

Gwyddom mai yma, ymhlith pobl dlotaf ein cenedl, y byddai Crist, Brenin y Gogoniant, yn gwasanaethu ac yn gweinidogaethu heddiw. Ac felly, rydym yn ei ddilyn ef i dlodi ein cymdogion fel y gallwn gwrdd â'r Brenin yno a rhannu â'n gwesteion y gobaith y mae'n ei gynnig.

Owen Griffiths

Myfyrdodau ar gyfer Suliau'r Adfent

'Ble mae'r hwn a anwyd?'

O! na welem ni olau – ei seren
A phrysurol'n camau
I Fethlem, i roi'n gemau
O'i flaen Ef i'w lawenhau.

O. M. Lloyd

- **Carol:** 'O deuwch, ffyddloniaid' (Caneuon Ffydd, 463)
- **Darlleniad:** Mathew 2:1-12
- **Myfyrdod**

Does gen i ddim amheuaeth nad hanes y doethion yw'r darn mwyaf poblogaidd o stori'r Nadolig cyntaf fel y mae wedi ei osod yn Efengyl Mathew. Pwy oedden nhw? Ble roedden nhw wedi darganfod yr wybodaeth am eni Meseia hirddisgwyliedig yr Iddewon? O ble y daethant, a sawl un oedd ohonyn nhw go iawn? Pwy a wŷr, yntê? Allwn ni ddim ond dyfalu.

Peth pwysicach i ni na hynny fyddai rhoi sylw i'r cwestiwn a ofynnodd y doethion neu'r brenhinoedd neu'r seryddwyr wedi iddynt gyrraedd Jerwsalem: "Pa le y mae'r hwn a anwyd yn Frenin yr Iddewon? canys gwelsom ei seren ef yn y dwyrain, a daethom i'w addoli ef."

"Ble mae o?" Dyna i chi gwestiwn? Bydd eich ateb yn allweddol i'r ffordd y byddwch yn ymateb i'r byd o'ch cwmpas yn ystod tymor y Nadolig eleni. Oherwydd dyma gwestiwn pob Herod o hyd, pob anghrediniwr dibris o'r wyl, a phob un sy'n bychanu'r Crist heddiw. Roedd Herod yn gysâct, yn ddyfal, yn drwyadl ei ymdrechion i geisio dod o hyd i'r Iesu. Holodd y doethion yn dwll er mwy ceisio dod o hyd iddo er mwyn ei ladd. Ond doedd Iesu ddim yn wir fygythiad i Herod er ei fod yn gwrthwynebu popeth yr oedd Herod yn ei gynrychioli ar y pryd. "Ble mae o?" Dyna gwestiwn pob Herod cyfoes sydd â'i fryd ar ddarnio popeth sydd yn annwyl yng ngolgw Crist.

"Ble mae o?" gwaedda'r anffyddiwr heddiw. Dyma'r un sy'n bwrw sen ar enedigaeth y Crist ym Methlehem. Mae'n siŵr fod y rhain wrth law pan geisiodd y bugeiliaid rannu eu stori. Dyma'r rhai, meddai Eiseia, fyddai'n ei wrthod a'i wadu (Eiseia 53:3). Dyma'r rhai a safodd wrth droed y groes gan wawdio a gofyn, 'Os ti yw Mab Duw, disgyn oddi ar y groes. A'r un modd yr archoffeiriaid hefyd, gan watwar, gyda'r ysgrifenyddion a'r henuriaid, a ddywedasant, "Efe a waredodd eraill, ei hunan nis gall efe ei waredu. Os Brenin Israel yw, disgynned yr awron oddi ar y groes, ac ni a gredwn iddo." (Mathew 27:40-41). Bydd rhai am wawdio o hyd a gofyn inni, "Ble mae'r Iesu hwn a aned ddwy fil o flynyddoedd yn ôl, ble mae o? Roedd i fod yn Dywysog Tangnefedd, a does dim tangnefedd yn y byd!"

"Ble mae o?" ebe'r sinig, ebe'r sawl sydd am ddathlu Gŵyl y Gaeaf yn hytrach na Gŵyl y Nadolig. "Ble mae Crist yng nghanol y celyn a'r uchelwydd, y goleuadau lliwgar ar y goeden, y ffenestri siopau addurnedig, eich Siôn Corn? Rwy'n gweld y rhain i gyd, ond ble mae eich Iesu? Ai Mab Duw ydi o, neu ddim? Wela i mohono fo yn unlle!"

"Ble mae o?" ebe'r crediniwr, y sawl sydd am ddod ac addoli a phlygu ger y crud eleni eto. A dyma ni, fel y doethion, yn chwilio, yn ceisio ac yn cael hyd i'r Iesu, gan wneud hynny nes y byddwn wedi ein bodloni. Roedd y doethion yn meddu ar ysbryd ymchwilar; roedd rhyw chwilfrydedd yn amlwg yn eu paratoi i deithio i Fethlehem. Roedd eu ffydd hwy mor gryf yn y ffaith fod yr Iesu wedi ei eni nes roeddynt yn barod i ddilyn yr unig gliw oedd ganddynt, sef seren symudol yn y Dwyrain. Roeddynt yn benderfynol; roeddynt ganddynt ffydd fawr yn yr antur o'u blaenau, a chawsant mo'u siomi yng nghanlyniad yr ymdrech fawr. Cawsant

eu gwobrwyo'n fwy na'r hyn a ddisgwyliid: aethant i'w geisio, a'i gael. Syrthiasant i lawr ac addoli'r Iesu, a fu pethau byth yr un fath wedyn.

Oedwch wrth y goeden Nadolig a gofynnwch i chi'ch hunan eto'r Nadolig hwn am ein Iesu annwyl: "Ble mae'r Iesu heddiw, a phwy ydi o go iawn i mi?" Gobeithiaf y ceuach ei ganfod yn eich calon a'ch bywyd, yn Waredwr ac yn Geidwad, yn Dywysog ac yn frawd. Dim ond inni geisio Crist â'n holl galon, enaid ac ysbryd, byddwn yn siŵr o ddod o hyd iddo. Yna cawn ninnau ar noswyl Nadolig eleni blygu ger ei fron a'i addoli, a theimlo'r wefr o'i ganfod yn real ac yn fyw yn ein bywyd!

- **Gweddï** (o'r Llyfr Addoliad Cyffredin; *Amser i Dduw*, gol. Elfed ap Nefydd Roberts, t. 172)

Paratua ein calonau, O Dduw, ar gyfer dyfodiad dy Fab, Iesu Grist. O gofio angen mawr y byd am Waredwr, dyfnha ein llawenydd wrth inni ymbaratoi i ddathlu ei enedigaeth mewn symlrwydd ym Methlem. Trwy gywir ffydd ynddo ef fel y Prynwr dwyfol, cryfha ein teyrngarwch a'n gobaith, fel pan ddêl mewn gononiant, y croesawn ef fel ein Harglwydd atgyfodedig, ein Meistr brenhinol a Gwaredwr ein heneidiau. Amen.

Jim Clarke

S4C *Dechrau Canu, Dechrau Canmol* Sul, 22 Rhagfyr, am 7yh –

Y Nadolig

Nia Roberts sy'n arwain dathliadau'r Nadolig o Eglwys Gadeiriol Bangor. Ymhlith y gwesteion mae'r unawdwyr Shân Cothi, Steffan Lloyd Owen a Ffion Emyr. Mae'r carolau cynulleidfaol o dan arweiniad Mari Pritchard.

BBC radio cymru *Caniadaeth y Cysegr* Sul, 22 Rhagfyr, am

7:30yb a 4:30yp

Amrywiaeth o garolau yng nghwmni Nan Powell-Davies

Oedfa Radio Cymru

Sul, 22 Rhagfyr, am 12:00yp

Oedfa dan arweiniad Delyth Morgans Phillips, Bwlch-Ilan

Dydd Nadolig, 25 Rhagfyr, 5.30 ac 11yb

Oedfa arbennig dan ofal aelodau Capel y Tabernacl, Efail Isaf

Cliciwch ar y poster uchod er mwyn gweld yr adnoddau sydd ar y wefan, neu ewch i www.gair.cymru

Gras, Gobaith a Gogoniant: crefydd ac ysbrydolrwydd yng ngwaith Emrys ap Iwan (D. Densil Morgan)

Cydnabyddir Emrys ap Iwan yn gyffredinol felymeddylwra a'r awdur a danseiliodd afael Prydeindod Seisnig ar ein hymwybyddiaeth genedlaethol. Anogodd ni i edrych arnom ein hunain mewn ffrâm Ewropeaidd, ac esgorodd hynny ar genedlaetholdeb diwylliannol a gwleidyddol. Ond mynegodd Alun Llywelyn-Williams y farn unwaith fod Emrys ap Iwan, er ei fod yn un o dadau cenedlaetholdeb modern, yn grefyddwr yn anad dim arall, a'i genedlaetholdeb yn wedd ar ei Gristnogaeth. Trafod Emrys ap Iwan o safbwynt tebyg y mae'r Athro Emeritws D. Densil Morgan yn y gyfrol hon, fel yn wir yr arwydda'r is-deitl, 'Crefydd ac ysbrydolrwydd yng ngwaith Emrys ap Iwan'.

Mae'r gyfrol yn dechrau gydag amlinelliad o'r derbynriad a gafodd gwaith a daliadau Emrys ap Iwan yn ystod yr ugeinfed ganrif a'r un bresennol. Trafodir yr ymateb a gafwyd i'w waith gan rai o wŷr llên amlycaf y cyfnod, megis T. Gwynn Jones, Saunders Lewis, R. T. Jenkins, D. Myrddin Lloyd, Iorwerth Peate, Bobi Jones, R. Tudur Jones, Dafydd Glyn Jones ac eraill. Ar y cyfan, ei waith fel llenor, gweledydd a chenedlaetholwr gafodd eu sylw yn bennaf.

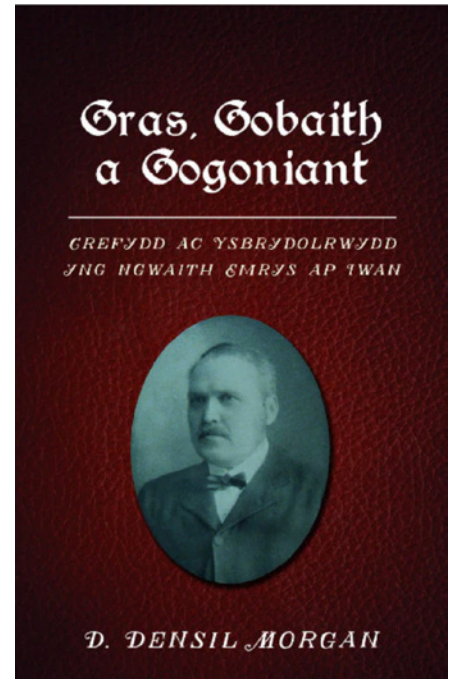
Mae trafodaeth Densil Morgan ar waith Emrys ap Iwan fel crefyddwr yn dechrau drwy ei osod yng nghyd-destun diwinyddiaeth ei oes. Dyma gyfnod ailddehongli'r gred yn ysbrydoliaeth y Beibl yng ngoleuni damcaniaethau gwyddonol newydd a'r uwch-feirniadaeth destunol a darddodd o'r Almaen. Er i'r Beibl barhau i fod yn sylfaen i'w bregethu, moesolwr efengylaidd fyddai Emrys ap Iwan mewn gwirionedd ar hyd ei yrfa, yn ôl Densil Morgan. Fel y dywedodd ef ei hun, 'Yr ydym, er ys can mlynedd a mwy, wedi ymglyngu yn ormodol i'r hyn yr ydys yn ei alw yn bregethu efengylaidd yn lle pregethu'r Gair - holl gyngor Duw, yn ddyletswyddau, yn rhybuddion.' Camddeall ystyr cyfiawnhad

drwy ffydd, meddai Emrys ap Iwan, yw tybio mai ymddiried yn unig y mae rhywun wrth gredu heb orfod ymgenio dim ei hun.

Dyma'r cyfnod hefyd pan ddechreuodd Calfiniaeth golli ei hapêl, nid yng Nghymru yn unig ond yn eglwysi diwygiedig y Swistir a Ffrainc yn ogystal, fel y gwyaedai Emrys ap Iwan wrth gwrs. Serch hynny, Methodist Calfiniaidd oedd ef, ac fel y cyfryw derbynai'r athrawiaeth Galfiniaidd am etholedigaeth. Dyma gors ddiwinyddol, os bu un erioed. I'r sawl a gred, fel yntau, fod gan ddynolryw ewylls rydd, mae llwyddo i gysoni hynny â'r athrawiaeth fod etholedigaeth wedi digwydd cyn bod amser a bod arfaeth Duw yn ddi-syfl yn dipyn o gamp. Nid yw'n syndod fod daliadau Calfiniaidd wedi datblygu erbyn cyfnod Emrys ap Iwan i fod yn sbectrw, a bod Calfiniaid ac Arminiaid yn gynyddol ddeall ei gilydd. Mae ef ei hun yn rhybuddio yn erbyn ynysu'r nodweddion dwyfol a'u gosod mewn gwrthgyferbyniad â'i gilydd. 'Y mae llawer peth sydd yn ymwahanu yn ei frigau yn ymgyfarfod yn ei foncyff,' meddai. Ni pherthyn i ni bob amser ddeall sut y digwydd hynny.

Mae parodrwydd Emrys ap Iwan i edrych ar brif bynciau'r ffydd mewn goleuni ffres yn dod i'r amlwg wrth i Densil Morgan drafod ei olygon ar natur Duw, y Drindod, yr Ymgawdoliad, yr Iawn, y Farn a phynciau athrawiaethol eraill. Serch hynny, nid aeth ei ddehongliadau ohonynt y tu hwnt i ffiniau uniongredded. Ni fu mor feiddgar yn ei ddehongliadau â'r diwinydd David Adams, er enghraifft.

Roedd Emrys ap Iwan ar ei fwyaf heriol wrth bregethu ar bynciau fel goblygiadau aelodaeth eglwysig a gofynion moesoldeb bersonol a chymdeithasol. O'r gofynion gwaelodol hyn ar ddyletswydd Cristnogol y cyfyd ei genadwri parthed pwysigrwydd cenedl ac iaith. Gwarchoder hunaniaeth y

genedl am ei bod yn gyfrwng gwareiddio dynoliaeth ac yn offeryn dwyn amcanion y Crëwr i ben yn y byd. Yng ngoleuni'r fath argyhoeddiadau gellir deall dyfnder a dwyster ei brotest yn erbyn mudiad yr 'Inglis côs' yn ei enwad.

Yn Densil Morgan cafodd Emrys ap Iwan ddehonglydd teilwng iawn. Llwyddodd i drafod daliadau ac ymdrechion Emrys gan eu gosod yn unol â'i flaenoriaethau efei hun. Gosododd ei yrfa hefyd mewn cyd-destun diwylliannol, hanesyddol a diwinyddol. Bydd pawb sydd yn ymddiddori yn hanes crefydd a syniadaeth yng Nghymru eisoes yn gyfarwydd â bywgraffiadau dadansoddol a darllenadwy Densil Morgan, ac ni chânt eu siomi yn y gyfrol hon.

Mae diwygygyfrol 140 tudalen yn ddeniadol iawn, a phob clod i Wasg Prifysgol Cymru am eu gwaith glân a safonol.

E. Gwynn Matthews

(*Gras, Gobaith a Gogoniant* gan D. Densil Morgan; cyhoeddir gan Wasg Prifysgol Cymru; pris: £16.99)

Oedfa Nadolig Chwiorydd Henaduriaeth Myrddin

Bu Chwiorydd Henaduriaeth Myrddin yn dathlu'r Nadolig yn ddiweddar, gan gynnal oedfa Naw Llith a Charol, yn y Babell/Zion Newydd, Pen-sarn.

Y Llywydd oedd Mrs Elizabeth Jackson a'r organyddes oedd Mrs Carole Rees. Cymerwyd rhan gan chwiorydd o gapeli'r dosbarthiadau, a phrofwyd bendith wrth glywed yr hen, hen stori unwaith eto, a chanu carolau adnabyddus, ynghyd â rhai newydd. Diolch i'r Parch. Emyr Williams am ei gyflwyniad Powerpoint i gyd-fynd â hanes y Geni, a ddaeth â'r darlenniadau mor fyw.

Cafwyd cyfle i gymdeithasu ac i ddyuno bendithion yr wyl i'n ffrindiau dros de ysgafn, yn cynnwys y mins peis hanfodol!

Tabwyl yn y Tabernacl, Caerdydd

'Diolch i bawb am wythnos wych. Dwi wedi mwynhau gymaint' oedd geiriau Noa Evans ddydd Gwener, 1 Tachwedd 2024, ar ddiwedd wythnos Tabwyl!

Daeth criw o wirfoddolwyr brwdfrydig ynghyd, o dan arweiniad y gweinidog, Rosa Hunt, i lunio rhaglen Tabwyl ar sail *Arwyr Ancora*. Fe fuon nhw'n gyfrifol am yr holl drefniadau, o'r crefft i'r coginio, o'r canu i'r chwaraeon a'r ddrama, gyda'r Beibl wrth galon y cwbl, er mwyn sicrhau clwb gwyliau cofiadwy i blant cynradd Caerdydd.

Fel y gwelwch yn y lluniau, trawsnewidiwyd y capel yn gartref lliwgar a hudolus i'r clwb, a defnyddiwyd y ddwy festri hefyd er mwyn cynnal gweithgareddau di-ri. Llongyfarchiadau, a diolch i bawb am eu hymrwymiad a'u hymroddiad. 'Wythnos wych' yn wir!

Gwenllian Edwards

T
TABERNACL

Tristwch Palesteina

Cawsom ein hatgoffa nos Sul cyntaf yr Adfent yng ngwasanaeth y Cymdeithasau Cymraeg yn yr Wyddgrug, wrth inni glywed darllen cerdd Aled Lloyd Davies (1930–2021), 'Tristwch Palesteina', cerdd a luniwyd yn 2004, nad peth newydd yw'r anghydfod yno.

Mae gwraidd yr anghydfod diweddar yn mynd yn ei ôl ganrif a mwy at hanes Prydain yn rhoi tiroedd ym Mhalesteina i wladychwyr Iddewig. Cadarnhawyd hynny wrth sefydlu gwladwriaeth Israel yn 1948 wedi diwedd yr Ail Ryfel Byd a dioddefaint Iddewon Ewrop yn prysuro'r sefydlu. Oddi ar hynny bu gwrthdaro mawr a rhyfela a throï allan a cholli tir sy'n peri inni anobeithio am unrhyw heddwch byth na diwedd i'r meddiannaeth a datrysiaid i'r ddwy wladwriaeth.

Ond o graffu eto ar y lle a sylwi eto ar yr hanes, fe welwn ni fod Duw ei hun yn cynnig yr ateb i bob gwrthdaro. Daeth i dref fechan Bethlehem a chael ei eni'n faban bychan, Iesu fab Joseff, neu Yeshua ben Yoseph, yn wan a dinerth ym Mhalesteina'r ganrif gyntaf ynghanol cyfnod cynnar o ormes dan law'r Rhufeiniaid. Daeth ar neges o gymod rhwng nef a llawr, ac i rannu ei gariad a'i faddeuant a chyhoeddi 'tangnefedd ymhlith pobl, ewyllys da' (Luc 2:14), yn sail i'n heddwch ac yn waredigaeth inni yn ei fyw a'i farw drosom.

Dyma gerdd Aled a luniwyd ugain mlynedd yn ôl ac sy'n edrych yn ôl ddwy fil o flynyddoedd at sail ein gobaith am heddwch rhwng dynion a'i gilydd. Mae'n dal i grisialu ein pryderon am a ddaw, ein siom a'n braw at yr hyn sy'n digwydd yno heddiw, a'n dyheadau o hyd am heddwch yno a ledled byd.

(o weld y lladd a'r llofruddio diddiwedd sydd yn rhan o fywyd trigolion y Dwyrain Canol bellach)

Unwaith, bu yno stabal. Mab Duw yn llety'r ych, am nad oedd iddo groeso mewn tre' na gwesty gwych. Heddiw, 'does dim 'di newid. Digroeso'r stabal lom. Herod sy'n rhodio'r strydoedd gan danio gwn a bom.

A chwi, y mwyn fugeiliaid, a'ch syndod wrth y crud, lle 'roedd y baban bychan yn ddiiddig, wyn ei fyd. Fe gollwyd diniweidrwydd mewn byd di-feind fel hwn. Yr hyn sy'n bwysig heddiw yw grym y cledd a'r gwn.

Angylion ddaeth i ddangos eu parch i'r baban glân, a'u harmonïau nefol a lanwai'r byd â chân. Ond heddiw 'Mhalesteina, mor drist pob bryn a phant, a'r mamau oll yn wylo with weld llofruddio'u plant.

Fe ddaeth brenhinoedd daear i Fethlem, 'nôl y gair, I weled Brenin Heddwch, gan blygu yn y gwair. Ond mae arweinwyr heddiw yn ddall i neges Hwn, gan gredu mai yr ateb bob tro yw bom a gwn.

Tywysog ein Tangnefedd. O clyw ein gweddi 'nawr. Ymbiliwn am gael heddwch, dyna'n dyhead mawr. O gwna ni oll yn addfwyn. Tangnefedd rho i ni, a'r unig rym a geisiwn yw grym Dy gariad Di.

Aled Lloyd Davies
Chwefror 2004

O'r gyfrol *O Ben y Bryn i Ben y Beili*, Aled Lloyd Davies (argraffwyd yn 2008 er budd cronfa apêl leol ardal Edeyrnion ar gyfer Eisteddfod Genedlaethol Meirionnydd 2009, yn y Bala)

Cyhoeddir *Cenn@d* ar y cyd gan Eglwys Bresbyteraidd Cymru ac Undeb Bedyddwyr Cymru. Oni nodir yn wahanol, nid yw barn cyfranwyr *Cenn@d* yn cynrychioli barn swyddogol Eglwys Bresbyteraidd Cymru nac Undeb Bedyddwyr Cymru. Gallwch anfon eich cyfraniadau / gohebiaethau / ymholiadau at:
huw@cennad.cymru | aled@ysgolsul.com

www.cennad.cymru [f CennadCymru](https://www.facebook.com/CennadCymru) [t @CennadCymru](https://twitter.com/CennadCymru)